

NAISTÖÖLINE

JA

NAISKOLHOOSNIK

№ 2 (69)

VEEBRUAR

1 9 3 5

S I S U K O R D:

	Lhk
1. Sotsialismi uutele kõrgustikkudele	1
2. <i>A. Avdejenko.</i> — Endine kõõgitüdruk	2
3. <i>S. A.</i> — Meie vahva Punaväe aastapäev	4
4. <i>Aleks. Jea.</i> — Naisseltsiline kodusõja rindel	5
5. <i>Ellen Sõnajalg.</i> — Häbitu	9
6. <i>Kati.</i> — Muuta „Uue Tee“ kolhoosi karjaferm eeskujulikuks	13
7. <i>P. T.</i> — Lehma toitmine ja talitamine tiinuse viimasel poolel	14
8. Kasulikke näpunäiteid	17

№ 2

(69)

NAISTÖÖLINE

JA

NAISKOLHOOSNIK

VEEBUAR

1935

Sotsialismi uutele kõrgustikkudele

 11. 1935 r.
 Aast Nr. 34

Hiljuti lõppenud Üleliidulise nõukogude VII kongress oma töö ja otsustega on jälle üheks uueks helgeks leheküljeks meie Nõukogude Liidu rahvaste elus.

Kongress tegi kokkuvõtteid meie hiigla edusammudest sotsialismi ehitusetöös.

Otse tormilise kiirusega kasvab meie rahvamajandus.

Mahajäänud agraarmaast on Nõukogude Liit muutunud vägevaks esimesejärgu suur-tööstuse maaks. Kerkinud on üles täitsa tühjadel kohtadel uued sotsialistlikud lin-nad, loodud on uued sotsialistliku töö-suse harud.

Eriti suured on aga meie saavutused viimastel aastatel küla sotsialistlikus üm-berehituses. Need saavutused olid meile kõige raskemad. Palju aastaid tuli nende eest võidelda. Kui mitu korda kodanluse agendid ja igasugused oportunistid kuulutasid ette kolhooside ja sovhooside ehi-tuse kokkuvarisemist, rääkisid, et talupoegade üleminek sotsialismi ehitusele on enamlaste kättesaamatu unistus. Tegelik elu lõi pihuks ja puruks nende kihvtised ettekuulutused.

Käesoleval ajal talupojad oma rõhuvas enamuses on juba kolhoosides. Üle 77 mil-joni inimese on lahkunud oma väiksest talupoja üksikmajapidamisest ja tagasipöö-ramatul üle tulnud ühisele kollektiivsele majapidamisele ning sammuvad edasi sot-sialismi punase lipu all.

Täiesti on muutunud meie maal klassilised vahekorrad. Kulaklus kui klass on purus-tatud, 96 protsenti tööstuse abinõudest on riigi, kolhooside, sovhooside käes. *Sotsia-listlik omandus on saanud meie riigi alu-seks.*

Tänapäev on üle kolmeneljandiku kõi-gist meie riigi elanikkudest töölised ja kolhoosnikud.

See arv näitab, et rahva rõhuv enamuse

meie maal on lahutamatu sidunud oma elu sotsialismiga.

„Nepi Venemaast on saanud sotsialist-lik Venemaa“ (Molotov). Seda võitu on saavutanud töölised ja talupojad, käies Lenini rada kommunistliku partei ja meie targa, võitluses karastatud, suure juhi sm. Stalini juhtivusel. Sellepärast VII kongress nii tormiliselt, nii tuliselt, nii suure armastusega tervitaski oma juhti sm. Sta-linit.

Kongressi lõpuistungul, 6. veebruaril, astus sm. Molotov — meie valitsuse pea — välja aruandega: „Mõnede muudatuste tegemisest NSV Liidu põhiseaduses“.

See küsimus seati üles kongressil sm. Sta-lini algatusel. Muudatused meie riigi põhi-seaduses demokraatia edaspidise laienda-mise suunas on tihedalt seotud meie suurte võitudega, meie majanduse sotsialistliku kasvuga, kolhoosilise ehitusega ja käsi-käes sellega meie klassivahekordade muu-tumistega. Utel muudatustel meie riigi põhiseaduses on määratusuur poliitiline tähtsus.

Mitmeastmeliste valimiste asemele otse-kohesed. Mitte täiesti ühtlaste valimiste asemele ühtlased. Avaliku hääletamise asemele salajalised. Need muudatused põhiseaduses kindlustavad veel rohkem Nõukogude Liitu — kogu töörahva isa-maad. Meie teostame tõsiselt ja täielikult demokraatiat, millest aastakümned kodan-lus ja tema tallalakkujad sotsid on ainult lobisenud.

Demokraatia meie maal erineb põhjali-kult kodanlisest demokraatiast. Lenin kir-jutas, et meie proletaarne demokraatia on „miljon kord demokraatsem igasugusest kodanlisest demokraatiast“.

Kapitalistlikkudel maadel on „demokraa-tia“ ainult paberil. Tegelikult on ta alati ja igal maal ainult kodanlise diktatuuri

viigileheks. Võtame näiteks kas või väikse Eesti häärra riigi, kes ka kord kiitles, et tema põhiseadus olevat kõige demokraatlikum. Ja tõesti selles põhiseaduses oli kirjutatud: „Eesti vabariigi kõrgem võim kuulub Eesti vabariigi rahvale. Rahva nimel ja tema volitusel teostab kõrgemat võimu asutav kogu.“

Veel rohkem, sots-juudas Ast karjus Eesti häärra riigi tekkimisel: „Rahvas on majesteet!“

„Kuid seesama „majesteet“-rahvas,“ — kirjutab V. Kingissepp, — „käib oma kolgatareed — kord kaagikohtu ees seisab, kord peksupingil lamab ehk nuuskurite piinakambris vedeleb. Seesama rahvas, kelle elava keha küljest suurtükiliha lõigatakse rahvaste orjastamiseks“ („Iseseisvuse ikke all“).

Kapitalistlikus ühiskonnas on demokraatia töörahvale ainult pettuseks.

Kõik me mäletame veel, kuidas Saksa maal „täieliku demokraatia“ ajajärgul vabariigi esimestel kuudel tapeti Karl Liebknecht ja Rosa Luxemburg. Meie ei ole ka unustanud, kuidas Eesti häärra riik oma esimestel „täieliku demokraatia“ aastatel Isborskis 25 silmapaistvat proletaarlast maha tappis, kuidas ta kõige jõhkramalt tappis eesti proletariaadi ühe unustamatu juhi ja seltsimehe — Viktor Kingissepa.

Ainult meie tingimustes, sotsialismi ajajärgus võib täielik demokraatia aset leida.

Meie riik seab üles küsimuse demokraatia edaspidise arenemise suunas, et veel enam töölisi ja talupoegi tõmmata riigi valitsusse sel ajal, kui kapitalistlik ilm teeb kõik, et kärpida, hävitada igasu-

guse demokraatia, — heidab kõrvale igasugused tööliste pettuse abinõud ja läheb üle fashismile — toorele otsekohesele tööliklassi mahasurumisele. Kodanluse tänapäeva loosung on: „Mingisugust usaldust töörahvahulkadele!“

VII kongressi otsus — viia sisse meie riigi põhiseadusesse mõnesugused muudatused, veel kord ja veel kord tunnistas meie riigi vägevust ja jõudu. See otsus on kõige hiilgavam tõendus selleks, et *meie riik on ainuke riik ilmas, kes oma töörahvaga kõige sügavamate sidemetega seotud*. Nõukogude valitsuse demokraatia edaspidine laiendamine toob ikka uusi ja veel laiemaid hulki aktiivsele teadlikule ühiskonna elule ja viib töörahvahulga uutele võitudele.

Nõukogude VII kongressi otsused täidavad iga töölise, kolhoosniku, iga sotsialismi ehitaja südame uhkusetundega oma isamaa vastu. Töörahvahulkades tormiliselt kasvab esmakord ajaloo tõelik isamaarmastus, tõelik nõukogulik isamaalikkus. Ennem ei olnud töolistel isamaad. Nüüd on NSV Liidu töolistel ja kogu maailma töolistel isamaa — kodumaa — NSV Liit.

Töölised, naistöölised, kolhoosnikud ja naiskolhoosnikud, kõik töötavad hulgad linnas ja maal töötavad kõige suurema vaimustusega ellu viia kongressi otsused.

Veel kõrgemale tõsta vatvelolekut! Veel kindlamini võidelda Punaväe kindlustamise — meie riigi kaitse eest!

Enamliku partei ja meie armastatud juhi sm. Stalini juhtivusel lähevad meie maa töötavad hulgad ikka edasi uutele ning uutele võitudele!

A. Avdejenko

Üleliidulise nõukogude VII kongressi delegaadi märkused

Endine köögitudruk

Ma kohtasin teda Kremli, kui ma veel ei teadnud, kes ja kust ta on. Ta läks julgete kiirete sammudega Suurest lossist mööda. Kojamees raputas kuldset liiva trotuaarile. Naisterahvas peatus kojamehe juures. Ta näitas oma jalgade alla ja ütles silmi pilutades:

— Armas inimene, kas nii raputatakse liiva? Sul on liiv hunnikutes, inimesed kukuvad ju niimoodi maha. Aga sina võta

liiva sõrmede vahele ja külva, siis katad maa üleni.

Peatunud mõne minuti ja vaadanud, kuidas kojamees tema näpunäiteid täidab, läks ta kiiresti, kindlate sammudega kongressile, mitu korda tagasi vaadates. Ma sammusin talle vaikides järele.

Ta käis väljanäituse suurtes saalides julgete kergete sammudega, nagu teaks ta siin ammu kõik käigud, nagu tunneks ta end

nendes ruumides täiesti koduselt. Kongressil istus ta tribuuni lähedale, kolmandasse ritta, kuulas tähelepanelikult kõnelejaid ja tegi märkusi vihikusse.

— Endi naistele jutustan, — seletas ta mulle. Meie saime tuttavaks.

— Natalja Ivanovna on minu nimi. Jakovleva, — ütles ta lihtsalt. Töötan Kallinis.

— Mitmes kord olete kongressil? — küsisin mina.

— Esimene.

— Aga ma mõtlesin, et teine või kolmas kord. Näib nagu oleks teil kõik nii tuttav.

— Aga miks ei peaks tuttav olema? Mina, võib öelda, olen terve eluga kuris, olen linnanõukogus deputaadiks, vabrikus olen nagu juhataja.

Natalja Ivanovnal on selge, noor nägu. Teda ei vananda peened kortsud ja lihtsalt kammitud halliksminevad juuksed. Ta on 47-aastane. Kuni 12-aastani elas ta külas lapsehoidjana rikaste juures. Pärast kuni kuuteistkümnepäevaste aastani teenis köögitüdrukuna. Läks mehele, mehega ühes hakkas vabrikus tööle. Mees teenis 50 kopikat päevas, kuid perekond kasvas aasta-aastalt. Tuli tasapisi leivatükkisid korjata. Elas Morosovi vabriku pimedas, niiskes kasarmus. Lapsed kasvasid viletsatena ja õnnetumatena.

Natalja Ivanovna räägib vanast ajast kitsilt, tahtmatult.

Kuid selle eest uuest, enda tänapäeva elust jutustab ta, oma sinisilmi elavalt välgutades, kiiresti, erksalt.

— Teate, ma räägin igal pool, et ma olen 17-aastane, minu elu algas ju alles nõukogude valitsusega. Ma noorenen iga päevaga. Vaat juba 25 aastat kui ma töötan „Proletarka“ vabrikus ja saan veel 25 aastat töötama. Minu elu on rõõmus. Mina olen nüüd gruporg. Minu hooldusel on 48 mitmesugust masinat ja palju inimesi. Vaatamata sellele, et ma ei viska tööpinki kõrvale, saan ma oma ülesannetega hakkama. Rahvas kuulab mind, austab. Olen vähekirjaoskaja, sellepärast on raske. Kuid õpin ja õpetan inimesi. Hiljaõni loen ajalehti — parem ma ei söö, kuid lehe loen läbi, teisel päeval aga jutustan oma naistele. Vaja on ju hulkadega töötada, naisi õppusesse, ühiskondlikku töösse tõmmata. Mitmesugused komis-

jonid, brigaadid. Meil on head inimesed.

Sõitke meile, vaadake mis meie endi linnaga oleme teinud. Mina töötan linna nõukogus juba viiendat aastat. Laupäevikutega meie puhastasime kõik prügikastid, vedasime linna taha terved mäed mustust, 13 kilomeetrit teed kallasime asfaldiga üle, paarkümmend kilomeetrit sillutasime uut teed, tegime trotuaarid. Iga maja juurde istutasime puud, tegime peenrad. Meie korraldasime ümber 50 viiekordset korput.

Ma armastan lapsi, neile tahan head elu ja võõrad ning omad on mulle kallid. Mul on omal kuus poega. Noored pojad. Vanem, Vassili, töötab tehases lukusepana. Feodor on poliitosakonna ülem Kesk-Aasias. Semjon on „Proletarka“ vormeerijaks. Tütar Klavdia brakeerijaks. Arseni — komnoorte rakukese sekretäriks Moskva-aluses basseinis. Vladimir ja Boris on väiksed pioneerid. Nad on kõik noored ja terved. Ehk ma küll olen vanem, kuid järel ka ei anna. Minu elu on samuti lõbus nagu neilgi. Kui ma kuulasin sm. Molotovi, siis mul süda hüples rõõmust. Ta räägib, et meie tegime Venemaa sotsialistlikuks, — mulle meeldub, kuidas mina ja minu naissõbrad seadsime sisse uued masinad, ümbritsesime endid lilledega ja hea eluga. Molotov räägib, et töölisklass saavutas hiigla edusamme, — ja mina võrdlen, kuidas elasime meie enne, — hõisata tahan ma rõõmu ja uhkuse pärast. Molotov räägib, et meie ehitame sotsialismi üles, — ja mina mõtlen, et tingimata ehitame üles.

Kui sm. Molotov lõpetas — mõtlesin ma: ta tegi aruande meie tööst. Ja ma tahtsin talle öelda, et meie hakkame nüüd veel paremini töötama. Ma nii kohe kirjutasin talle. Meie saime esimesele kohale võistluses linna puhtuse, lilledega teede eest. Meie võitsime kaksikümmend linna. Nüüd võidame sada. Meie oleme ju nüüd tugevamad ja rohkem vilunud kui enne.

Õhtul tulime meie Natalja Jakovleva kongressilt. All, Kremli seina taga on Moskvajõgi. Pealinn sumiseb, helgib tuledest. Natalja Ivanovna ütleb tasa:

— Vaat, uskuge: mina elan vabrikus, kuid seisn seal nagu Kremli praegu, tervet elu näen ja mõistan mis mille-giks vaja. Olen niivõrd kasvanud.

Elagu vahva Punavägi — kogu töörahva sotsialistliku kodumaa truu kaitsja, nõukogude rahupoliitika kindel tugi!

Meie vahva Punaväe aastapäev (1918—1935)

Revolutsioonivõitluse tules ja tormis sündis meie vahva Punavägi. Interventide — klassivaenlaste kahuritule all kõvenes ta ning kasvas tugevaks jõuks, meie sotsialismi ehitustöö ja kogu töörahva isamaa truus kaitsjaks.

Peale töörahva Oktoobrivõidu 1917. aastal võitles kangelaslikult Punakaart kontrrevolutsioonilikkude bandedega — valgekaartlastega. Kuid kui nendele bandedele tõttas appi rahvusvaheline kontrrevolutsioon — kogu ilma kodanlus, siis Punakaart oli nõrk võitlema hästi varustatud rahvusvaheliste mõrtsukate — valgekaartlaste organiseeritud polkudega.

Sellepärast nõukogude valitsus, sm. Lenini algatusel ning otsekoheisel juhtivusel asub organiseeritud sõjaväe — Punaväe organiseerimisele.

Vaenlaste kahuritule all loodi esimesed punased polgud, divisjonid ja terved armeed.

1920. ja 1921. a. olid Punaväe suured võiduaastad. Punavägi puhastas Nõukogudemaat rahvusvahelise kontrrevolutsiooni sõjariistus bandedest ja meie võisime asuda uuele ülesehitavale tööle, sotsialismi ehitusele.

Käes on 1935. aasta. Tänapäev oleme juba sotsialismi ajajärgus.

Meie suure juhi sm. Stalini juhtimisel on meie maa muutunud metalli-, elektri-, kõrge tehnika, kolhooside ning sovhooside maaks. Selle tõttu on ka meie Punavägi sootuks teiseks muutunud. Ta on tänapäev varustatud esimesejärgu tehnikaga. Punaväe koosseisus on 45,5 prots. töölisi, ta talurahva koosseisust on 90 protsenti kolhoos-

Tsherepovetsi raiooni „Krasnõi Scheksninetsi“ kolhoosi lüpsjad õpivad gaasimaskega ümber käima

nikke. Kogu Punaväe koosseisust on 49,3 protsenti partei ja komnoorteühingu liikmed.

Nelja aasta jooksul, mis möödunud nõukogude VI kongressist, on meie lennukivi ligi 3½ korda suurenenud, tankettide (väikeste tankide) arv on tõusnud 25 korda, tankide arv 7—8 korda; jalaväe kuulipildujate hulk ja ka raske kahurvägi on kasvanud enam kui 2 korda. Punavägi on tänapäev tugevasti raadiofitseeritud (punaväe raadiojaamade arv on suurenenud ümmarguselt 18 korda). Allvee laevastik on kasvanud üle 5 korra jne, jne. Punavägi on ise arvuliselt kasvanud 562 tuhande pealt 940.000 inimeseni.

Kodanlised riigid kulutavad oma sõjaväe peale 30—40—50 prots. riigi eelarvest. Nõukogud kulutavad oma punaväe peale 1935. a. ainult 10 prots. Nõukogude riigi eelarvest (varemalt veel vähem).

Meie Punavägi on tugev nagu mitte kunagi varem. See tugevus seisab esimeses järjekorras selles, et ta „kui üks mees

läheb kommunistliku partei juhtimise järgi, meie suure juhi sm. Stalini juhtivuse järgi“ (Tuhatshevski). Sarnast klassiteadlikku sõjaväge ei ole ajaloos ennem olnud! Sellele jõule ei ole kodanlisel ilmal midagi väärilist vastu seada.

Meie Punavägi teab, et tema vahvusest, tema võidust oleneb kogu maailma töörahva õnn. See on jõud, mis mägesid eest ära veeretab.

Kõik jõupingutused tarvitame meie selleks, et rahu alal hoida. Kui aga vaenlane julgeb meile peale tungida, siis meie vahva Punavägi annab talle niisuguse vastuhoo, mis kindlustab täieliku võidu vaenlase üle.

Las teavad meie vaenlased, et Punavägi algab meil polkudes, patareides ja eskadronides ning lõpeb igas vabrikus, tehases ja igas kolhoosis. Sõjapäevil terve Nõukogudemaa muutub suureks ühiseks Punaarmeeks.

Elagu töölis-talurahva Punane Sõjavägi!

S. A.

Aleks. Jea

Naisseltsiline kodusõja rindel

Proletariaadi huvid ja eesmärk kõikidel maadel on ühised. Nii mees- kui naistöölistel on üks eesmärk — kodanluse võimu kukutamine.

Petrogradi naistööliste väljaastumine 23. veebruaril 1917. a. ühes meestööliste ja soldatitega pani alguse veebruarirevolutsioonile ja sai nagu selleks signaaliks, mis kogu tööliklassi tsaarivalitsuse vastu võitlusesse kutsus.

See Petrogradi naistööliste väljaastumine näitas, et naistöoline ei võitle ja ei astu välja mitte üksi oma eriliste huvide eest, vaid terve tööliklassi huvide eest.

Ühine mees- ja naistööliste ning sõjaväelaste pealetungimine Venemaal purustas põhjani mädanenud tsaaritrooni.

Võitlusest võimu ülemineku eest nõukogudele võtsid Venemaa naistööliised kõige elavamalt osa ja pärast Oktoobri võitu tuli neil käsikäes kogu tööliklassiga ägedat ja rasket võitlust pidada selleks, et poliitilist võimu ja kõiki Oktoobrirevolutsiooni saavutusi oma käes hoida.

Mitte üksi vene naistöoline ei võtnud sellest võitlusest osa, vaid käsikäes temaga on võidelnud ka kõigi nende väikerahvaste

naistööliised, kes Venemaa suurt revolutsiooni aitasid läbi viia.

Ka eesti naistöoline on sellest võitlusest ja loovast tööst osa võtnud. Kui 1917. aastal revolutsioonilaine üle Venemaa paisus ning eesti kodanluse ja balti mõisnikkude kantsi Eestimaal purustas, siis olid juba seal naisseltsilised — Tallinna ja Narva vabrikutest — energiliselt tegevuses. Samuti tegutsesid ka naisseltsilised Tartus (Juuli Raal, Rosalie Alje ja Liisi Sikka). Nad olid igasuguste revolutsiooniliste kohustuste täitmiseks valmis. Kes ei mäleta naisseltsiliste kangelastegusid Saksa okupatsioonivägede tulekul ja eesti kodanluse verepühade algul? Kes ei mäleta naisseltsilise Aliis Tischleri kangelasesurma Keila lahinguväljal? Ja kes ei tea, missuguse ennatsalgava visadusega eesti naistöoline valges tõusikute riigis Eestis ägedat otsustavat võitlust kapitali vastu peab.

Kui töörahvas võimu oma kätte võttis, siis organiseeris ta sõjariistus jõu revolutsiooni kaitseks. See oli Punakaart, sõjariistus tööliised. Ja siis astus ka eesti naistöoline meestöölisega ühte ritta.

Esimene naine-punakaartlane eesti töö-

rahval on seltsiline Aliis Tischler. Töörahlaps, vabrikutöoline, kes äratundmisele jõudnud, et see ühiskondlik kord õige ei ole, astus kõige oma tulise iseloomuägedusega maksva korra vastu välja. Tema töötas peaaesjalikult Kerenski ajal ja tööraha revolutsiooni esimestel kuudel. Harva oleme näinud seltsilist, keda kodanlus nii oleks vihanud, nagu sl. A. Tischlerit. Hambaid kiristades tormas kodanline „õrnem-sugu“ mitu korda oma roojaste kätega ta kallale. Kõik see aga ei kohutanud sl. Tischlerit, ja kui töörahas end sõjariistu pani, siis võttis ka sl. Tischler püssi. Hooliga õppis ta püssiga ja revolvriga ümberkäimist, käis mere ääres laskeharjutustel, sest kodanlus ähvardas peale tungida. Nagu tõsine tööraha punakaartlane kunagi, pidas ta vahiteenistust ja täitis kõiki kohuseid hooliga.

Kui sõjariistus jõudu vaja tuli, siis oli sl. Tischler alati esimene vabatahtlikult minema. Nii valgekaardi väljaastumisel Nõmmel, Tartus jne. Kuigi vahest seltsimehed teda keelasid ja tagasi hoidsid, siis seda energilisemalt ta revolutsiooni valvel oli.

1. ERNA PILT. 2. MARIE KERSMANN (langes Narva vallutamisel) 3. VEERA KALPUS.

Veebruarikuu lõpul 1918. a. kutsusid balti parunid ühes pappide ja hallparunitega sakslaste okupatsioonisalga Eestisse. Neile salkadele vastu astusid Tallinna sõjariistus töölised — punakaartlased. Jällegi on sl. A. Tischler esimene vabatahtlikult revolutsiooni kaitsele asuma.

Keila lahinguväljal võitles ta kangelasena. Haavatud ja püssi enam mitte tarvitada suutes, tulistas ta vaenlaste peale revolvrilt, kuni need suure hulgana ta ümber piirasid ja metsiku mõrtsukatöö tema kallal toime panid. Esimene eesti naispunakaartlane ohverdas elu tööraha vabadust kaitstes. Olgu sl. Aliis Tischleri mälestus meile kallis, säragu ta kui hele täht eesti tööraha vabaduse võitluse ajaloos!

Peale sl. Tischleri (ja Selma Aro) astusid sanitaaridena Punakaarti mitmed Tallinna naisseltsilised. See oli eluliselt tähtis töörahvale, et oleksid omad ustavad inimesed haavatutele ja haigetele abi andmas.

Punaste õdede ettevalmistamist organiseeris asearst sm. Jürgens (suri 1932. a. Leningradis). Esimesed punased õed olid seltsilised: Rosalie Tischler (kadunud sl. A. Tischleri õde), Amanda Rossmann (Schpan), Ella Pokka (Vaiküll), Alma Krupp, Olga Vahmann, Marie Mespak, Aline Raudkell, Ksenja Anni, Piilmann, Määr, kellest mitmed Keila lahingust sanitaaridena csa võtsid.

Kui peale Eesti okupeerimist väljataganenud proletaarlastest Helsingis eesti Punaväe esimene organisatsioon tekkis, siis olid nimetatud seltsilised omal kohal, kuna neile veel paljud juurde tulid, nagu Amanda Peets (surnud), Pallikas (Ada), Rosalie Alje, Juuli Raal, Salme Tiivas (suri 1918. a. Leningradis), Tamm (Renke), Marie Kersmann (langes Narva valdamisel 28. XI—1918. a.), Marta Rutova (surnud), Alma Press, Hilda Vakman, Paula Vinter, Amalie Soomer, Vellmann, E. Bürgemaa, M. Piilberg, Hilda Essalin, Anna Lumi, Anna Avalt, E. Kitsing, E. Kerde, M. Mekso, E. Müller, Elli Käspert, Ida Kippasto, Veera Kalpus, Aleksandra Piion, E. Sander (surnud), Erna Pilt, Marie ja Elise Neufeld, Amanda Ahvelbaum, Granberg, A. Puru, Porgmann, Elli Part, Anna Tum-meltau, õed Firsid, Emilie Kruise, Luise Mark, Emilie Tedderoff ja sadandeid teisi naisseltsilisi.

Klassivõitluse teravam ajajärk — kodusõda, ei jätnud naisseltsilist pealtvaatajaks. Punaväes teeninud naisseltsiliste arvu kind-

laks teha on võimata, kuid see arv ei olnud väike, ainult 2. Viljandi polgus üksikis teenis 65 naisseeltsilist. Võtame kokku teised eesti punaväeosad, milles igapäev teatud arv naisseeltsilisi oli, siis saame mitusada inimest, s. o. üldarvus umbes kodusõjajärgse pataljoni.

Kui eesti punaväeosad (1. eesti kommunistlik pataljon, Tartu polk ja 46. Narva polk) lahinguvalmis üksusteks organiseeritud olid, siis saadeti Tartu ja Narva polgud inglise okupatsioonivägede vastu Arhangelski väerinnale ja 1. eesti kommunistlik pataljon Uraali väerinnale tshehhoslovakkide bandede vastu. Siin töötasid agarasti meie naisseeltsilised; iseäralist vahvust näitas üles sl. Olga Vahmann, kes isegi suure paanika ajal, mil valged kaskad äkitselt ja ootamatalt peale tungisid, oma külma verd ei kaotanud, samuti ka sl. Raudkell.

Sanitaaridel tuli kõik raskused punaväelastega jagada ja meie naisproletaarlased said sellega hakkama, sest nad ei olnud mitte preilid ega prouakesed, vaid tööliste ridadest.

Sanitaaridest sai Uraalis lahingu ajal suurtükipommi lõhkemisel raskesti põrutada sl. Ella Pokka-Vaiküll. Võitlustes Uraali väerinnal oli üks agaramatest naispunaväelastest ja isegi meespunaväelaste seast väljapaistvam sl. Veera Kalpus. Ta võitles ratsaluure komandos, siis jalaväes, sai haavata ja rohkem kui üksikord põrutada, kuid paranedes astus ta uuesti võitlusesse. Tema on üks neist naisseeltsilistest, kes eesti Punaväega kõik sõjakäigud kaasa tegi.

Uraali väerinnalt ja Arhangelski alt tuli eesti Punavägi Eestimaa väerinnale, eeskätt Narva peale minnes, et eesti töörahvast saksa junkrute ja eesti valgekaartlaste ikke alt vabastada. Naisseeltsilised olid siin täis vaimustust ja kandsid ühes meesseeltsilistega kõiki raskusi.

Jällegi on meil siin naiskangelastega tegemist. Seltsilised Marie Kersmann, Veera Kalpus ja Kseni Anni astusid püssid käes saksa ja eesti valgekaartlaste vastu. Ühes Viljandi polgu punaste küttidega sai surma ka sl. Marie Kersmann, kuna sl. V. Kalpus kuulide all olles siiski terveks jäi. Sl. Kseni Anni langes aga valgete kätte vangiks, kes teda metsikul kombel piitsadega läbi peksid ja maha lasta tahtsid. Teda päästis valgete kuulide või kõie eest ainult meie kiire Narva vallutamine.

Eestimaa väerinnal oli hulk punaseid õdesid ja sanitaare, kes end ennastsalgavalt

kogu energiaga haavatute ja haigete seltsiliste aitamisele pühendasid. Need olid peaaesjalikult seltsilised, kes algusest saadik Punaväes teenisid, peale selle tuli ka uusi juurde. Eriti agarad olid: Olga Vahmann Tallinna polgus, sl. Raudkell suur-tükiväe patareis ja R. Tischler, Marta Rutowa, M. Mespak ja A. Krupp Viljandi polgus. Sl. Alma Krupp on üks neist revolutsiooni soldatitest, kes enne oma kohalt ei lahkunud, kui töö lõpuni tehtud. Eesti diviisis teenis ta kuni selle likvideerimiseni.

Eestimaa väerinnal sai kangelasesurma sl. Alma Alt, kes Narvas sanitaarina Viljandi polku astus, kuid kui väerind edasi liikus, siis püssi kätte võttis ja seltsimees-tega kõrvuti võitles. Sl. Alt langes kangelasena lahinguväljal. Samuti langes Narvast väljataganemisel viljandlaste ridadest

ALIIIS TISCHLER

Üks agaram revolutsioonisoldat Tallinna Punakaardis 1917. aastal. Sündis 22. juulil 1895. a. Kunda vallas Virumaal käsitöölise tütreana. 17-aastaselt Tallinnas Kopli vabrikus jm. iseseisev tööline. Langes võitlusliinil Eesti töörahva vabariiki kaitstes Keilas (Tallinna lähedal) 23. veebruaril 1918. aastal

sl. Amalie Kristalson — Soome pussipoiste kuulide all.

Lõuna (Ukraina) väerinnal oli samuti hulk eesti naiseltsilisi tegevuses sanitaaridena, telefonistidena, telegrafistidena, poliit-töolistena staapides ja muudel töödel.

Siin oli Veera Kalpus nõrga tervise pärast telefonistiks, Tartu polgus sl. Ida Kippasto, kelle hoolsal ravitsemisel meie vanemad polgukomandörid sm. Lillakas (tapeti 1924. aastal eesti kaitsepolitsei poolt), Abel ja Mart Rebane eluga pääsid.

Mäletan isiklikult, kuidas sl. Kippasto neid raskeid tüüfusehaiged väerinnal hobustega igale poole kaasa vedas, et neid ravitseda. Ja tagajärg — mehed said terveks, peale Tartu polgu komissari sm. Kivikase, Viljandi polgu komandöri Everti jt., kes haigemajasse tolleaegse viletsa ravitsemise tagajärjel surid, sest puudusid ju arstimisvahendid.

Peale nende oli veel hulk naiseltsilisi töökangelasi, kes staapides oma agarust üles näitasid, — staape ei või aga mitte mõne seljataguse kantsleiega võrrelda. Neist töökangelastest olid sl. Hilda Vakman, kes kogu Uraali sõjakäigu kaasa tegi, ja Ukraina (lõuna) väerinnal sl. Liidia Kuuse (1. brigaadis), kes mõnikord kogu staabi kirjatööd juhatas ja igasugustes tingimustes oma külmavere alal hoidis.

Samuti agarad töötegijad olid Eesti diviisi staabis ja poliitosakonnas sl. Pokk, Marie Eglon jt. Inseneri-pargis sl. Anna Saks (Pritso), Natja Jakovleva (Seljak) ja Seil, sidepataljonis Helene Kõök ja E. Sander (surnud).

1. eesti brigaadi staabis töötas agaralt brigaadi komissari sekretärina sl. Selma Aro (Jänes), kelle peal terve poliitiline kirjavahetus kolme brigaadile alluva eesti polguga (Tallinna, Viljandi ja Tartu polgud) oli.

Peale otsekohestest sõjalistest väerindadest naiseltsiliste osavõtmise, näeme neid ka vägede seljataga sõjaliselt ette valmistamas. Näiteks korraldasid Moskva eesti naiseltsilised ühes meestega ühist järjekorralist sõjaõppust ja laskeharjutusi sm. R. Isaku juhatusel juba 1918. a. kevadest saadik. Naiseltsilised, kes sõjaõppusest osa võtsid, olid: Anni Sturm, Sonny Allermann, Selma Kirsch, Ella Blumfeldt, Marie Eglon ja Alma Krüüger. Pärast Narva valdamist mobiliseeriti terve Moskva eesti klubi osakond, ja need seltsilised sattusid kõik Eestimaa väerinnale.

Hea koguke naiseltsilisi teenisid Eestimaa väerinnal lõuna grupi väetaguse ko-

missari juures, nagu sl. Anna Jahu, Marie Asu, Miili Krause, Luise Mark, Voimann, Marks, Kärsmann. Iseäranis agaralt ja vahvalt töötasid sl. Anna Jahu ja Marie Asu, kes püss käes tihti suuri salkasid vangistatud valgeid väerinnalt Pihkvasse töid, ilma et kunagi keegi nende käest oleks saanud ära põgeneda.

Sama näeme meie Piiteris Kroonlinna mässu ajal 1921. a. Eesti töörahva ülikooli naiseltsilised olid kõik püssi all ja sõjaseisukorras. Juba 1918. a. sügisel astuvad Eesti töörahva ülikoolist kaks seltsilist — Lind ja Tambaum — vabatahtlikult Punaväkke.

Et ägedate võitluste ja lahingute ajal eesti Punaväes iga võitlusevõimeline inimene hädasti tarvilik oli ja et meil tagavaravägesid tol korral kusagilt võtta ei olnud, oli Eesti Töörahva Kommuuna nõukogu sunnitud päevakäsu välja andma, milles ka kõiki naisterahvaid püssi alla kutsutakse, et asendada mehi seljataguse kaitstes, vangide koonduslaagrite vahtkondades jne, kuna mehi aga väerinnal hädasti tarvis läks.

Naisterahvaste sõjaõppus viidi läbi Eesti revolutsioonilises kaitsepolgus sm. K. Sammeli juhatusel.

Kuidas täitsid naiseltsilised oma teenistusekohustust Punaväes?

Mitte sugugi halvemini kui teised punased kütid.

Eestimaa ja lõuna (Ukraina) rindel oli naisuguseid juhtumeid, kus vaenlane seljataga oli ja segadust sünnitas. Naiseltsilised olid neil kriitilistel silmapilkudel külmaverelised, rahulikud, ei sattunud paanikasse ega kaotanud päid. Mäletan juhtumit 1920. a. algul lõuna väerinnal Perekopi all, kus meie I-se eesti punase brigaadi kallale Tshaplinka külasse (25 kilomeetrit põhja pool Perekoppi) suured ratsakasakate banded tungisid. Brigaad oli sunnitud taganema. Kasakad olid juba külas. Lähen enne ärasõitu veel staabi juures olevasse telegraafiijaama ja leian naistelegrafisti meie sidekomandost — (kelle nime kahjuks olen unustanud) rahulikult „Morse“ aparaadi juures istumas. Minu küsimuse peale, miks ta veel siin on, vastas: pole saanud käsku taganemiseks. Teggin kohe korralduse paarisõnalise teate diviisi staabi saata kasakate pealetungimisest. Võtsime aparaadi maha. Naiseltsilist ja aparaati „tatshankasse“ ühes võttes, kihutasime liginevate valgete bandede eest minema brigaadi staabi uude asukohta.

Sarnaseid näiteid võiks lugemata hulga tuua, kus naisseitsilised julgust ja külma verd üles näitasid.

Kõik see tõendab, et naisseitsilised on ja võivad võitluses meestega kõrvuti kangelasetegusid korda saata.

Ainuke puudus oli meil selles küsimuses tol ajal see, et ei osatud naisseitsilisi otstarbekohaselt ja plaanikindlalt igas võitlusetegevuses ära kasutada. Sest see re-

volutsiooniline energia, see oskus ja jõud, mis neil oli, leidis tihti ainult vähesel määral kasutamist. Seda tuleb aga tulevikuvõitlustes silmas pidada. Sest võitlev eesti naistöoline on seisnud ja seisab igal ajal meestöolisega kõrvuti võitlusepostil ja võitluserindel — nagu praegu sotsialismi ehitamisel nii ka tulevastes lahingumõlludes — üleilmse revolutsiooni teostamisel.

Ellen Sõnajalg

Häbitu

Padula talumaja lähedal asuva osmiku seina ääres mängis väike valgelokiline, sinisilmaline poisike. Ta puuhobusel oli saba ära kukkunud ja nüüd oli väike mees sellega ametis, et takust saba oma kohale kinnitada. Küll sõrmega, küll puuorgiga katsus ta õnne, kuid kõik oli asjata — hobune jäi sabatuks. Ei jäänudki siis mehikesel muud üle kui käed rüppe langetada ja nutma puhkeda.

Nutu peale ilmus osmiku uksele Liisa ja päris poja käest nutu põhjust.

— Hobusel kukkus saba äla, — seletas poisike läbi nutu.

— Oh õnnetust küll, — kahjatses Liisa, oma tumesiniste sõbralikkude silmadega naeratades pojale otsa vaadates. — Pole viga, parandame ära.

Varsti oligi hobusel saba kohal ja väike mees kilkas õnnelikult, nagu võivad kilgata vaid lapsed.

— Nüüd vist aitab mängimisest. Vaja tuttu minna, — lausus Liisa vähe aja pärast ja võttis poja sülle.

Kuid väike kolmeaastane Edmund ei taha magada. Ta ajab suukese torru, põimib käed ema kaela ümber ja seletab:

— Eedu tahab veel mängida.

— Homme jälle. Homme, Eedukene, täna aitab, näe päikene läheb juba looja.

Liisi kannab poja osmikusse.

Seest ei olegi osmik nii kole kui välimuse järgi arvata võiks. Aukline puupõrand on puhtaks küüritud, niisama ka valgest puust laud. Aknaavause ees on valge tüllkardinatükk, tagumise toa ukse asemel aga ripuvad punased sitsieesriided. Eedu, kui ema sülest pääsenud, poeb kohe eesriide vahelt tagumisse ruumi. Varsti heliseb ta rõõmus häält sealt.

— Vanaema, vanaema! Kas sa tuled ühes

minuga mängima. Ema laseb meid siis veel õue.

— Küll ma ikka varsti tõusen, pojakene, — ümiseb vanaema, oma väsinud, poolkustunud silmi laiemale venitades. Kaua on ju vanaema haige. Üle aasta. Mitte ühe haiguse pole ta läbi teinud, vaid terve kursuse. Kõige enne astma, siis neerud, peapõletik ja kes teab mis veel. Viimane oli hoopis imelik haigus. Ta magas vahetpidamata, ööpäeva jooksul vaid mõneks minutiks silmi avades. Kole aeg oli see Liisile. Eriti sügisel, kui nädalate viisi voolas alla külma vihma, millest tekkisid osmiku põrandale suured loigud. Kui õudsed olid ööd selles üksilduses — ainult väikese lapse ja vaimuhaige, kehaliselt piinatud ja nõrga vanainimese seltsis, kes ööd läbi hulle jutte pomises. Õues vaid tuule vihane hulg ja vihma ühetooniline pladin.

Liisi pani lapse tahakambri väikesesse puust voodisse magama, vaatas haige järele, pakkus talle veel süüa ja läks magama.

Õö. Maipõrnikad lendavad tumeda põrinaga ja keerlevad üksteise ümber. Rohusirtsud saevad hoolega oma kintsviuuleid. See ühetasane krigin piinab halasamatult närve.

Liisile ei tule und. Ema hoigab ja Liisi peas löövad tuhat mõtet hundiratast. Mineviku pildid mööduvad kui pikk sõjaväe ahelik. Kord näeb end väikese plikana lagunevas mõisatöölise majas, kord täiskasvanuna mitmesuguses olukorras. 1916. aastal Narvas Kreenholmi vabrikus. Sandarmite öösised külaskäigud ja lõpmatud läbiotsimised. 1917. a., kui mattis Narvat punaste lippude meri, kõndis ka Liisi uhkelt teiste seas. Kui poleks juhtunud

enne seda rumalat lugu, et abiellus, poleks Liisi praegu vast mitte siin ega sarnases seisukorras... Järgnes punaste lahkumine ja Liisi oleks ühes läinud nagu paljud teised. Kuid... põhjuseks oli alati haige ema, abita teda maha jätta Liisi ei võinud. Hiljem kui nälg suureks läks, tuli Liisi ühes mehe ja emaga maale. Tuli siinra ka mitmed endised organisatsioonid liikmed jälle tagasi, nende seas ka Liisi õed kahekesi ja Robert. Vabaduse sõjas, kui eesti kodanlus ühes soome valgekaardiga ja parunitega punased 1919. aastal teist korda taganema sundis, võitles ka Liisi mees valgete seas, punaste vastu.

Jällegi ei saanud Liisi punastega kaasa minna, sest tal sündis just sel ajal lahingute möllus ja kuulide vinguva muusika saatel poeg. Ta lamas mitu kuud haigena, arsti abita. Õnneks oli ema sel ajal tervem ja õde jäi ka siia Liisit ravitsema...

Kuuldus tasane koputamine toaseinale. Liisi hüppab voodist ja ruttab akna juurde, mis õlgedega kinni topitud. Urgitseb sõrmedega akna nurka õlgedesse augu ja vaatab välja. Kuid polnud kedagi näha peale kibuvitsapöösaste. Liisi urgitseb augu suuremaks ja pistab nina välja, hoollega ümbrust uurides. Jälle kordub koputus, ja nüüd näeb Liisi inimest, kes surutud kõvasti vastu osmiku seinale.

— Kes seal on? — pärib Liisi tasa.

— Mina.

— Sina, Robert?

— Jah mina. Tasa! — pani Robert sõrme suule, kui Liisi midagi ütelda tahtis. — Tee üks lahti ja aita mind natukene. — Kiiresti kadus ta pöösaste taha.

Liisi avas ukse ja astus välja. Õues valitses vaikne kahvatu suveöö, soe ja umbne.

Ümber nurga keerates ilmus Liisi silmade ette imelik pilt. Robert, kes kasvult just suur mees ei olnud, näis hiiglakombel kasvanud ja paisunud olevat, vaevalt näis ta liikuda suutvat. Ruttu juurde astudes märkas Liisi teist pikemat meest, kes raskesti Roberti õlale ja kaele toetus. Liisi asus sõnalausemata teisele poole, nõrgalt rippuvast käest kinni hoidma. Kuid tasane hoige ja hammastekriigin sundisid teda kätt lahti laskma, ja mehe ümbert kinni võttes aitas tal majja astuda.

Pannud põlema väikese õlilambi ja sulgenud kõik ukse- ja aknaaugud, pööras ta mehe poole, kes lamas nüüd põrandal, mingisugusel riidel, mida Robert alla laotanud. Ehmatusega nägi ta nüüd, et ta käed ja valge sitsikleidi varukas olid verised. Ka Roberti õlg ja kael olid veri-

sed. Robert kiskus mehe seljast pintsaku ja pruuni puuvillase pluusi ettevaatlikult ära, kuna Liisi teda hoidis ja Robertil teise käega aitas riideid päästa. Särgi varukas oli üleni verega, õla ligidalt immitses teda ikka juurde, hoolimata sellest, et haav oli kahe taskurätikuga seotud, mis nagu vere sisse kastetuna näisid.

Liisi tõi punast vett, pesi haava ümbruse hoollega puhtaks. Läbivaatamisel selgus, et kuul kondi ligidalt lihasest läbi läinud ja teinepoolt jälle välja tulnud. Liisi tõi puhtad linased lapid ja puuvilla ning sidus haava mähisega kõvasti kinni.

Kogu aeg lamas haavatu kinnissilmil, liikumatult, ainult tasane hammastekriigin tunnistas, et tundis valu. Nähtavasti oli verekaotus teda nõrgestanud, sest ta ei lausunud ainustki sõna. Liisi ei küsinud, kes ta on ehk mis juhtunud, kuigi ta seda heameelega teada oleks tahtnud. Ta aimas siiski, et ta on seltsimees ja tegi sellest õige järelduse — kokkupõrkamine võis olla kas vangist ehk politsei käest põgenemise juures. Ta nägi seda inimest esimest korda. Kuid ta polnud esimene sarnane, kes tuli ja abi tarvitas. Ja Liisi teab, et nende tegevuse ja asjade juurde seletused ei käi. Keegi ei tea otsekohe, missugused ülesanded kellegil teostada on. Siin aga tõi selle inimese Robert, keda Liisi hästi tundis. Robert mobiiliseeriti 1919. a. jaanuaris valgesse väkke, kuid põgenes kohe sealt ära ja tuli Liisi juurde, kelle perekonnas ta juba 1916. aastast alates käis. Ta sai kuidagi saksa „näpupassi“. „Passil“ oli ta nimi Robert Puuk, 17. aastat vana, endise 22-aastase Voldemar Laurenti asemel. Kasvult väike, priske ümariku lapsenäoga ja suurte mustjaspruunide silmadega, mustad lokiis juuksed raamisid kõrget otsaesist. Niisugune oli Robert Puuk. Poolteist aastat elas Robert maal Liisi juures, lähedalolevas turbarabas töötades. Teenitud kopikatega aitas ta Liisit haiguse ajal, oli üldse kui nende perekonna liige. Ka Liisi õde — Aino, kes sel ajal nuhkidele liig silmapaistvaks jäi, oli siis ajutiseks Liisi juures varjupaika leidnud.

Liisi ei juurdlenud kaua küsimuse kallal — kes ja kuidas? Lühikese ja kiire nõupidamise järele oli haigele vanasse tühja rehetuppa ahjule ase korda seatud ja sinna haavatu puhkama kantud. Tulnud kambri tagasi, pühkis Robert otsalt higi, vaatas eesriide vahelt tahakambri ja nähes, et vanaema ja laps vagusi magavad, istus Robert väsinult pingile ja hakkas jutustama, kuidas see kõik tulnud.

Haavatut kutsutavat Võsuks. Nad kukkunud raudteejaamas politseile küüsi. Kuid mõlemil neil oli õnnestunud põgeneda, kuigi Võsu haavata oli saanud.

— Noh, võtsin siis meie mõlemi taskurätikud, sidusin haava kinni. Esiteks jäi veri nagu pidama ja otsustasime edasi reisida. Kavatsesime kohe sinu poole tulla, s. o. mina kavatsesin, tema ju ei teadnud sind. Tulime edasi mööda metsa, kuid lõppes mets ja lagedale ei võinud me sarnases seisukorras tulla. Jäime uut ööd ootama. Hirmus piinavalt pikk ja palav oli see päev. Seltsimees muutus ikka nõrgemaks. Janu vaevas. Käisin vett otsimas... Leidsin. Pesin haavatu näo ja käed puhtaks. Tema heledavõitu suvepalitul sai külg ning varukas üleni veriseks. Toppisin selle põd-sasse ja panin talle selga oma pintsaku, ise särgiväel palitusse jäädes. Nii katsusime jälle teed jätkata. Tulimegi nii umbes paar versta. Mina toetasin teda. Kui keegi vastu tuli, urisesin, et seltsimees ennast nii täis tõmmanud.

— No astu, astu! — hüüdsin ma, — kes pagan sind käskis nina nii põhja vajutada sõbra sünnipäeval jne. Kuid ka ise jõllitasin silmi ja tuikusin nii kaua kui teekäijad möödusid. Nii jõudsimme üsna küla ligidale, A. mõisa juures asuva jõekese sillani, kui äkki pulmarong suure kära ja hüüetega meile vastu sõitis. Jäime silla kõrvale seisma, et rongi mööda lasta. Võsu kummardas alla, kuid kas ta sai kelleltki tõuke, või kukkus nõrkuse ja väsimuse pärast, kuid ta kukkus silla juurest alla ja veeres jõekaldale. Kui pulmarong möödunud, aitasin tema üles. Jahmatades märkasin aga, et veri uuesti voolab. Kandsin ta oma najal siis mööda jõeäärt edasi kuni selle väikese Nepi saarekeseni, viisin madalast jõekesest läbi saarele ja asetasin ta maha. Siis tirisin ta sealt siia.

Kui Robert viimaks rehetoa põõningule korstna taha õlekoole magama ronis, hakkas Liisi tuppä jäänud veriseid riideid pesema. Riputas need tahatuppa nõõrile kuivama ja heitis viimaks ka ise magama.

*

Ilus päikesepaisteline hommik. Liisi istub lahtise aknaavause ees ja jalg sõtkub hoolega voki tallalauda. Liisi ketrab Kuru perenaise karjapoisi riiete villu. Liisi tahab ruttu töö lõpetada ja pererahvale heinale appi minna, sest korteri eest nõuab peremees päevi ja palju päevi, muidu kihutab siitki osmikust välja. Kuid minna pole Liisil kuhugi. Linnades pole saada korterit ega tööd. Maal vast saaks kel-

legi juurde parema, soema korteri, aga seal tuleb elada pererahvaga ühes, mida aga Liisi ei või seltsimeeste pärast. Siin üksilduses männiku serval ei tea keegi, mis siin sünnib. Perenaine käib küll siia loomi talitama, kuid ei kola läbi ometi kõiki ruume ja käib väga harva Liisi toas.

Pererahvas veab täna heinu ja peremees vaatabki nii mossis näoga Liisi toa poole. Heinasara on otse akna kohal ja Liisi näeb, kuidas perenaise vend Johanson, kes linnas kaubandusministeeriumis teenib, heinu aitab sarasse ajada. Tal hakkas vist palav, sest võtab seljast pintsaku ja viskab sara ees asuvale suurele tünnile. Nüüd seisab ta lumivalge triiksärgiga hiilgavas päikese kullas ja ootab koormat, mida sulane Veide hobust nõõtades kiiresti ligemale ajab.

Õues paterdab ringi ka Liisi väike Edmund. Ta kannab põlles väikseid kivikesi aia äärde, laob need üheteise peale ja ehitab „tolni“, nagu ta ise seletab. Kui ta sellest ära tüdineb, läheb ta alla sara juurde ja vaatab sara kõrval asuvasse aeda lustilikult hüppavaid vasikaid; rõõmsalt mängides tulevad nad aiavärava ette ja nuusutavad üksteist, kuna Edmund rõõmu pärast kilgates neile peost rohtu ja heinakõrrekesi söötab.

Liisi mõtleb rehetoa ahjulael asuva haavatu peale. Kaks nädalat juba lesib ta seal. Liisi käib öösi haava sidumas, söötab ja joodab teda. Esiteks oli haavatu väga nõrk, tekkis palavik ja Liisi oli suures mures. Tegi haavale kompreesse. Haige pea hõõgus, ka peale tegi Liisi kompreesse. Nüüd on haige juba parem, kuid suur tahmane rehetuba on õudselts külm ja pime, täis kibedat tahmahaisu, mis haigele halvasti mõjub. Ka on tal pimedas liig igav, lugeda seal ei näe. Kuid tuppä Liisi teda tuua ei või, siin käivad ikka inimesed. Kuid ka rehetoa võib keegi pererahvast tema üles leida, — läheb keegi kas või kanapesa otsima ehk kuuleb kahtlast kahinat. Liisil käib külmavärin üle keha. Ei, temale vaja julgem ja mugavam koht leida, kus ta lõpulikult paraneda võib. Missugused suured sügavad silmad tal on! Liisi tunneb millegi pärast nagu pitsitust rinnus, see on hirm tema eest, nagu emal täiskasvanud poja eest — hirm, kahju ja uhkus. Liisi laseb mõttes kõik oma tuttavad silmi eest läbi käia. Keda tõsiselt usaldada võib on vähe. Kuid organisatsiooni mõne liikme juurde panna on kardetav. Liisi jääb Kasekännu Marile peatumata, kelle mehe valged maha lasksid. Tema väike maja saunakülas asub eemal.

kaasiku ääres. Mari elab üksinda — üks tütar, kes tal on, teenib kusagil talupere-mehe juures.

— Söö-õma! Keskhommikule! — kostab perenaise peenike prisev hää. Ja läbi akna vaadates näeb Liisi perenaist teekäänakul sara lähedal seismas, valge tanu moodi rätt kukla seotud, hall kleit seljas ja sinine põll ees. Sarast väljub peretütar Elli ja teenija Matilde. Johanson nendega ei seltsi ja nad lähevad perenaisega kahekesi juttu ajades tüdrukutele järele.

Liisi, nähes, et poeg mängib ja vanaema magab, astub rehetuppa, annab haigele juua ja ütleb, et temale uut peidukohta läheb otsima. Siis väljub ja läheb jalgrada mööda läbi männituka puuokste ja paekividega sillutatud teele, mis viib saunakülla.

Padula pere vanem tütar Virve istus lahtisel rõdul romaani lugedes. Virve tööd ei teinud. Kui ta vahel igavuse sunnil reha kätte võttis, kukkus perenaine kohe hädaldama:

— Mis sa nüüd, Virvekene, ilmaaegu... rikud oma õrnad käed ära, kuidas sa siis ülikooli lähed...

Virve unistab väikesest üliõpilase müstist ja tahab paar aastatki huvitavat, lõbusat elu ülikoolilinnas elada. Seda papa rahakoti peal võib. Õppimine, tõsine töö, see Virvet ei huvita.

Rõdule ilmub onu Johanson. Laskub kiiktoolile, paneb pintsaku põlvile, võtab selle taskust portmanee ja tahab paberossi süüdata, kuid pistab käe tasku, siis teise ja kargab ehmunult üles.

— Mis on, onukene? — küsis Virve.

— Olen vististi kirjatasku ühes tokumentide ja rahaga kaotanud.

— Kuhu siis? — ehmus Virve, suuril silmil ka püsti tõustes.

— Võib olla sara juurde... Ja, ja just nimelt alla sara juurde, — arvas Johanson natukese mõtlemise järele.

— Mamma, mamma! — hüüdis Virve. — Onu kaotas kirjatasku rahaga.

— Uih heldeke! — kiljatas perenaine, — kuhu?

Uuesti seletas Johanson, et sara juurde.

Perenaine pistis kohe alla toa poole jooksma. Kuid rasvasele kehale oli sarnane toimetus liig ja nii väntsis ta nagu kaagutav ani paksu keha kahele poole kõigutades edasi, kuna teised kodakondsed temale järgnesid. Isegi Virve hüppas trepilt alla ja lippas teistele järele.

Sara esiselt ei leitud midagi, niisama ka

sara seest. Kuid sinna oli juba mitu koorimat heinu loobitud ja võimata oli teda leida, kui oleks olnudki seal. Nõutult vaatasid kõik „härra“ Johanson otsa. Küsiti sulase Veide käest, kuid see ei teadnud midagi, oli enne teisi hobusega ära läinud.

— Ehk kaotasite ju põllule enne, — arvas vana sulane.

— Ei, ei! — kinnitas Johanson. — Ainult siia võis ta kukkuda, kui ma pintsaku seljast ära võtsin, siit aga on keegi ta üles leidnud ja ära võtnud.

— Kes siis selle ajaga siin käis? Pole ju kedagi näha olnud, — küsis perenaine mõtlikult.

— Aga võib olla see väike poiss leidis, kes siin ümber kolab, — näitas Johanson sõrmega Edmundile, kes mööda õuet tip-sis, põlleskeses väikseid kive kandes.

— Eedu! Eedu! — hüüab perenaine, — tule siia!

Edmund tõstab silmad hüüdja poole, ei liigu aga paigastki.

— Eedu, miks sa ei tule? Vaata kus kangekaelne on! — kurjustab perenaine.

Eedu põllest kukuvad kivid maha ja hirmunult vaatab inimeste peale, kes kõik tema poole tulevad. Kõige rohkem kardab ta seda suurt võõrast onklit, kes otse tema ette asub.

— Kuule, väike mees, sa leidsid rahakoti, — kuhu sa panid ta.

Kuid Eedu ei saa nähtavasti aru, mis asi see „rahakott“ on, sest ta seisab endist viisi hädise näoga, sõrme suhu pistes, kogu oma kolmeaastasest pikkuses.

— Oota, mina küsin, — hüppab Virve ette. Ta kummardab alla lapse juurde, räägib meelitades, selle väikest käekest pihku võttes, laseb aga käe kohe jälle langetada, sest see on mudane ja määrab preili sõrmed.

— Vaata, Eedu, siia! — räägib ta, taskurätiga sõrmi puhastades. — Ma annan sulle kompvekki, kui sa ilusti ütled, kuhu sa panid selle ilusa pika musta asja, näed niisuguse, — näitab käega tasku suurust. — Eedu leidis selle näe sealt maast ja viis ema kätte. Kas jah? No ütle ilusti, ära karda, kohe lähen toon komput.

Kõik on lapse ümber kogunud.

— Ütle, no ütle, kuhu panid, — painavad Elli, perenaine, Virve, Johanson.

— Mis nad kõrilõikajad lapsest piinavad, — põmiseb vana Veide, selga keerates. — Laps nüüd teda võtma läks. Poole aruga on ikka...

— Ütle, ütle, — painatakse edasi, — kuhu sa panid, mis võtsid siit maast, näe.

siit kohe, siit samast, — talutavad nad Eedukese küünisuu ette, maha heintele näidates.

Nüüd lööb Eedu nagu naerule. Ta arvab aru saama, mis tanted oma pärimistega tahavad. Ta tipib veisete aia juurde ja näitab käega värava vahelt sisse:

— Näe, selle kilju vissile andsin, söi oma pupsu sisse, — seletab ta siis õnneliku näoga. Nähtavasti arvas ta, et küsitakse heinu ja rohtu, mida äsja söötis vasikale.

Lollide, pikaksveninud nägudega seisid piinajad.

— Ei, sa ei mäleta, — algas jälle Virve. — Sa viisid selle tuppa emale.

— Ema ei söö lohtu, — vastab väike mees nutuselt.

— Ega me rohtu räägi. See oli niisugune ilus must asi, — seletas Johanson.

— Ta lendas kuuse otsa, — arvas poisike varest, kes ka ilus must ja ennist maas ringi jalutas.

— No vaata, kuidas lapski välja õpetatud, — virises perenaine. — Noh mis sa tahad teha! Otsime ema üles!

Et Liisit aga kodust ei leitud, jäi perenaine valvama, kustkohalt ta ilmub.

(Järgneb)

„Karjanduse asja peavad oma kätte võtma kogu partei, kõik meie tegelased, parteilased ja parteitud, seda silmas pidades, et karjakasvatuse probleem on nüüd samasugune esimesejärgu probleem, nagu oli eila edukalt juba lahendatud teravilja probleem.“
(STALIN)

Muuta „Uue Tee“ kolhoosi karjaferm eeskujulikuks

Simiititsa külanõukogu

Praegu on karjafermis 158 lüpsilehma, 18 mullikat, 78 minevaastast vasikat ja 30 noort vasikat. Karjapidamise plaan on ületatud 19 noorloomade võrd.

Noortest vasikatest ei ole ühtegi hukkunud.

1. jaanuarist moodustati karjafermis 2 iseseisvat brigaadi selleks, et paremini tööd organiseerida ja isikuvastutust tõsta.

Suureks puuduseks oli möödunud aastal karjafermis see, et ei olnud õiget kontrolli ega töö eest vastutust. Tagajärg — 2000 liitrit piima läks juunis-juulis kaduma. Kari oli õige raskel kujul kärna-haiguses, mis praegugi veel välja arstitud ei ole. Haigeid loomi ei isoleeritud teistest ära, sellepärast läks haigus sügavamale. Kohalik kolhoosi seinaleht juhtis selle peale otsustavat tähelepanu, kuid seda võttis kolhoosi juhatus vähe arvesse. Nüüd uuest aastast, kus karjafermi töö uuesti organiseeriti, 2 brigaadi moodustati ja kursustelt tulnud noorteühingu liige sm. Reskov uuesti karjafermi juhataja kohale tööle hakkab, peavad need puudused kiires korras kõrvaldatud saama. Sisse on seatud ka uued töönormid karjalaudas.

Karjafermi juhataja vastutab üldse karja korrasoleku eest, temale abiks on tehniline tööline. Karjafermi juhataja on ühtlasi brigadiir I brigaadis. II brigaad on iseseisvalt oma brigadiiriga, kuid allub karjafermi juhatajale. Brigadiirile alluvad lülivanemad, kellel on oma norm lüpsja, ja peab vastutama temale alluvate lüpsjate korraliku töö eest. Tükitöö on täielikult sisse viidud — lüpsja saab tööpäeva siis täielikult, kui ta määratud normi on välja lüpsnud, peale selle on tema kohustuseks toitmine, lehmade puhtus, vastaval ajal sugutamine. Töö omadus määrab vastavalt tööpäeva ära. Kolhoosil on loomade arstimise peale juba üle 2000 rbl. kulu läinud ja praegugi ei ole kari terve, sest et ei ole otsustavalt selle peale tähelepanu pööratud. Noored mullikad on lahti. Nii annavad nad kergesti haigusi edasi, haiged loomad ei ole teistest isoleeritud. Selle eest peab vastutama Abramovitsh, kuid püüab vastutust oma pealt ära lükata. Tehniline tööline ja k.-f. juhataja võeti töölt maha, kuid see on vähe. Tarvis on nüüd uutel töolistel need puudused kõrvaldada. Eestkätt tuleb kolhoosi juhatusel karjafermi eeskujulikkuse eest võidelda.

Nii on edaspidiseks ülesandeks kol-

„Detskoje Seloo“ sovhoosi premeeritud holmogoritõugu lehm, kes annab 7705 liitrit piima aastas.
Pildil: Lüpsja-lööklane sl. SOFIA ROSENBERG

hoosi- ja karjafermi juhatusel organiseerida järjekindlalt karjapidamise ringi õppetööd (on peetud juba 5 vestlust). Karjafermi töö seada kindla tööplaani järele, viia sisse sotsialistlik võistlus brigaadide vahel 1. märtsiks, moodustada mõlemi brigaadi seinalehe redkolleegium, premeerida 8. märtsil pare-

maid lööklasi, võidelda järjekindlalt piimasaagi tõstmise eest (see otsus on brigaadides vastu võetud igal lüpsjal eraldi), hoida kõik vasikad terved. Lähemal ajal arstida täielikult välja kärnahaigus ja eraldada terved loomad haigetest.

Kati.

Lehma toitmine ja talitamine tiinuse viimasel poolel

Esimesed 3—4 kuud võib tiine lehm olla samades tingimustes kui teised mitte tiined lehmad. Kuid tiinuse viimane pool nõuab iseäranis hoolsat talitust.

Sarnaseid lehmi ei tohi kaugele ajada, sest et kauasest ja paljust käimisest võib vasikas ära lämbuda. Selle tagajärjel võib ka lehm ise hukkuda. Tiined lehmad tulevad karjast eraldada (iseäranis aga tige-datest lehmadest) ja neid ligemale karjamaale saata.

Loomatalitajad ja lüpsjad peavad ettevaatlikult tiinete lehmadega ümber käima.

Kõiksugu peksmised, keha vigastused ja tõuked võivad tuua kas vasika äraviskamisele (abort), ehk ebanormaalsele sünnitusele, mille tagajärg on vasika ehk vahest isegi lehma surm. Ruumist, kus on tiined lehmad, tarvis koristada ära kõik üleliigsed asjad, mis võivad lehmale vigastusi tuua.

Tiinelt lehmalt on kahjulik kaua lau-

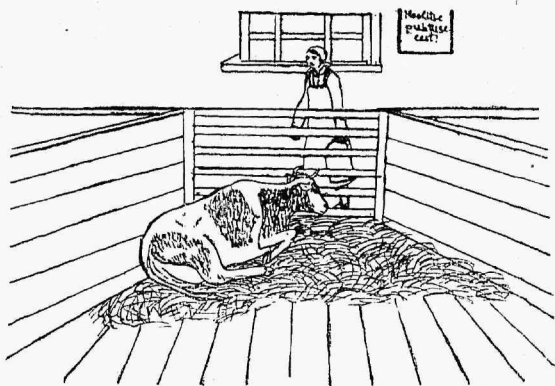
das kinni seista. Väljas tuleb jalutusi korraldada kuni sünnitamise viimaste päevadeni. Suvel võimalikult kauem hoida karjamaal, talvel aga lasta iga päev välja jalutama. Lehma ei tohi välja lasta siis, kui on libe, jäätanud tee ja külm halb ilm.

Liikumine, päike ja värske õhk kinnitavad lehma organismi eelolevaks sünnitamiseks. Niisama tarvilik on lehma iga päev puhastada (kuid ettevaatlikult), mis on kehale kasulik. Tuleb hoiduda jäätanud ja külma veega jootmisest, niisama tuleb teda hoida külmetamise eest. Talvel joota veega, mis on soojas ruumis seisnud.

Sööta tiineid lehmi ainult täitsa heade toitudega ja küllaldasel hulgal. Jäätanud, hallitanud ja mädanenud toitu tiine lehmale mingisugusel tingimusel ei tohi anda, nendega toitmisest võib tulla enneaegne sünnitus. Peale toidu, mis lehmale endale tarvilik, on vaja lisada toitu ka vasika kasvu jaoks. Kui seda lisatoitu lehm ei saa, siis kasvab vasikas tema keha arvel. Sarnane lehm jääb kõhnaks. See mõjub vasika ja lehma tervise peale. Enne sünnitamist on tarvis lehmi sööta kuivade toitudega. Hapude ja vettsisaldavate toitudega söötmine tuleb enne sünnitamist ära jätta, sest need võivad tekitada seest lahtiolekut lehmale ja pärast ka vasikal. Silo toidu hulka tuleb 2 kuud enne sünnitamist vähendada ja kuu aega enne täiesti lõpetada. Talvel on paremaks toiduks sünnitamise eel kaunheinad ehk heaomadusega nurmehein, suvel aga — karjamaa toit. Suur tähtsus on looma toidus mineraalainetel (lubi, sool, fosfor) ja niinimetatud vitamiinidel. Mõned toidud, näiteks soohein, sisaldavad organismile vähe tarvisminevaid mineraalaineid. Sarnastele toitudele tuleb lisada mineraalainetest rikkaid toite juurde, näiteks kaunheinu. Kui mineraalainetest rikkad toidud puuduvad, siis lisatakse toidusse lupja, kondijahu (loomaarsti ehk sootehnikeri nõuandmise järele). Keedusoola tuleb tiinetele lehmadele alati anda. Tuleb meele pidada, et lehmade söötmine mineraalainetest puudulikkude toitudega annab nõrka rahiidilist sugu, vasikad on nakkushaigustele ja teistele haigustele vähe vastupanevad.

Tiine lehma talitus sünnitusosakonnas

Natuke aega enne sünnitamist hakkab lehmadel udar tursuma ja proovilüpsi ajal ilmub nisadest kleepiv kollakas-valge

Tiine lehm sünnitusosakonnas

piim. Välised suguorganid punduvad ja suguavausest hakkab lima tilkuma.

Need tundemärgid ilmuvad harilikult 8—10 päeva enne sünnitamist. Sel ajal peab lehmad sünnitusosakonda viima, kuhu nad jäävad 10—15 päevaks kuni vasikate jootmine ema piimaga lõpeb.

Sünnitusosakonna jaoks on tarvis anda parem ruum, mis oleks soe, valge, ruumikas ja puhas. See ruum peab olema nii suur, et mahuksid sinna kõik tiined lehmad majapidamises. Mingil tingimusel ei tohi lubada, et lehmadel sünnitusosakonnas oleks kitsas ja võiksid üksteist tõugata.

Sellepärast on parem, kui igal lehmale on eraldi koht, kus tal vabam oleks.

Hoolitseda selle eest, et sünnitusosakonda mingisugust nakkust ei satuks. Sellepärast ei tohi sinna haigeid lehmi viia, sest haigelt lehmalt võib nakkus tervetele lehmadele ja vasikatele sattuda. Mõnikord ka terved lehmad võivad mustusega nakkust ühes tuua. Et seda ära hoida, on tarvis lehma enne hoolikalt puhastada ja pesta, iseäranis tagumist osa ja udarat. Lehma tuleb pesta kusagil soojas eriruumis, kus ta ei külmetaks ega ei saaks vigastusi. Peale hariliku puhtuse alalhoidmise on tarvis latrit enne lehma sisse toomist põhjalikult puhastada ja kange lubjapiima lahusega nakkused kahjutuks teha. Lahust valmistatakse järgmiselt: võetakse 2,5 kilogrammi kustutamata lupja 1 pangi vee peale. Esiteks kustutamata lupja kustutatakse vähese veega. Saadud peenike pulber lahustatakse ülejäänud veega. Kui kustutamata lupja ei ole, siis võib tarvitada alles kustutatud lupja, kuid tuleb võtta lupja nimelt hunniku keskelt. Lubjapiima lahust tarvitatakse värskelt valmistatuna, sest ta hävi-

tab ruttu nakkused. Asemele tuleb põhku panna rohkesti ja vahetada iga päev. Ei tohi lubada sõnniku ja virtsa kogumist asemel ja virtsarennis, sellepärast, et sõnnik ja mustus on nakkuseallikad, iseäranis vasikatele.

Sünnitamine ja abi selle juures

Harilikult üks-kaks ööpäeva, ehk mõni tund enne sünnitamist on lima eraldumine suguorganist eriliselt suur. Peale selle enne sünnitamist läheb lehm rahutuks, tihti heidab pikali ja tõuseb üles. Sünnitamiseruumis peab olema alati inimene, kes peab tähele panema neid tundemärke ja kõik tarviminevad abinõud sünnitamiseks valmis seadma.

On tarvis meeles pidada, et vasikas võib sündimise ajal ja ka peale sündimise nakkushaiguse saada. Sellepärast peab käsile võtma tarviminevad abinõud haiguse ärahoidmiseks. Sel ajal haigestub vasikas peaaesjalikult mustusest, niiskusest ja külmast. Mustus, sattudes naba haavasse, võib tuua nakkushaigust, sellepärast peab sünnitamise ajal olema piinlik puhtus. Asemel peab olema puhas põhk, et sündinud vasikas külma ja sõnnikuse põranda peale ei satuks. Veel parem on vasikas vastu võtta mitte põhkude peale, vaid puhta linase riide peale. Iga kord peale sünnitamist pestakse ja keedetakse riie nakkuse kahjutukstegevas lahuses.

Enne sünnitamist on tarvis lehma saba kinni siduda, et ta ei saaks suguorganit ja vasikat sabaga mustaks teha. Lehma tagumik tuleb sooja veega hästi puhtaks pesta ja ettevaatlikult puhta õlgedega ehk heintega kuivatada. Soovitav on välistes suguorganid nakkuse kahjutukstegevate lahustega üle pesta (mangaanhapu kaaliumi 1 osa 1000 osa vee peale, lüsooli ehk kreoliini 1—2 osa 100 osale veele). Normaalseste sünnituste juures pole lehma tarvis aidata: võib kätega nakkust lehma suguorganitesse viia. Kui sünnitus ei ole normaalne, siis tingimata loomaarst kutsuda. Mitte õige abi sünnitamisel toob tihti vasika nii ka lehma enda hukkumisele. Ülearune ja mitte õige abi sünnitamisel toob emaka põletiku, mille tagajärjel on suguvõimetus. Need majapidamised, kus puudub oma loomaarst, peavad saatma oma töölisi

loomaarsti kursustele, et nad õpiksid abi andma loomadele haiguste ja sünnituste puhul. Ilma spetsiaalse arstiteadusliku ettevalmistuseta võib ainult kergelt vasikat tõmmata, kui lehm ise ei saa sünnitada. Seda abi võib ainult siis anda, kui on normaalne sünnitus, kui vasikas on õiges seisakus. Õige seisak on siis, kui vasikas tuleb selg ülespoole, esimesed jalad ette välja sirutatud, pea jalgadel, ehk selg ülespoole ja tagumised jalad ees välja sirutatud. Vasikat võib tõmmata samal ajal, kui on sünnituse väited ja seda tuleb teha ettevaatlikult, et mitte lehma ja vasikat vigaštada. Abiandja peab olema puhtas põlles, jalad puhtaks pühitud ja küüned ära lõigatud, käed seebiga pestud ja lõpuks veel nakkuse kahjutukstegeva lahusega loputatud. Peale sündimist tuleb vasikas õlgedega, heintega ehk puhaste lappidega üle pühkida. Lehmale võib anda vasikat lakkuda ainult nendes majapidamistes, kus vasikad kasvavad lehmade juures (liha-karjapidamise majapidamistes). Vasika suu tuleb vabastada ilast, pühkida võib puhta marlega ehk loputada ettevaatlikult pritsi abil boorhappega (1 teelusika täis boorhapet ühe klaasi sooja keedetud vee peale). Et nakkus ei satuks naba kaudu vasikasse, tuleb ajaviitmata peale sünnitamist naba lasta klaasi, milles on nakkuse kahjutukstegev lahuse (5%-ne mangaanhapu kaaliumi ja joodi lahuse). Ei ole soovitav naba siduda ja läbi lõigata neil abiandjatel, kellel puudub sellekohane ettevalmistus, sest et see on harilik operatsioon, kui seda teha aga ettevaatamatult ja oskamatult, võib nakkus tekkida. Seda operatsiooni võib teha loomaarst, kellel on sellekohased abinõud.

Peale vasika kuivatamist viiakse vasikas kohe vasikate lauta. Seal lastakse veel 2 korda päevas 2 päeva jooksul naba nakkuse kahjutukstegeva lahusega klaasi.

Kordame, et lehmale ja vasikale nakkust mitte tekitada, on tarvis ruum, looma ase, tööliste riided ja käed hoida hästi puhtad. Sündinud vasikas viiakse vasikate osakonda selle riide sees, mille peal ta sündis, ehk selle jaoks eriliselt valmistatud kastikeses. Kui sünnitus- ja vasikate osakond ei ole ühe katuse all, siis talve ajal peab kastikese soojaks tegema.

P. T.

Kasulikke näpunäiteid

Libedaga värvimine. Kui lõngad on kaselehe värvi sees pool tundi keedetud, võetakse 5 kilo head kasetuhka ja 30 liitrit vett, segatakse hästi läbi ja kui vesi selginud, kallatakse see teise riista sisse ja lõngad pannakse sellesse ligunema. Lõnga värv, mis enne rohekas-kollane on, muutub libedas pruunikas-kollaseks. Kaselehtedega värvimine on harilik. 1 kilo lõnga kohta võetakse 4 kilo kaselehti, neid leotatakse enne ja keedetakse siis 3 tundi.

Punakas-kollane värv. 1 kilo lõnga, 25 grammi maarjajääd, 14 kilo kuusekäbisid. Kuusekäbid raiutakse hästi peenikesteks tükkideks ja keedetakse 4 tundi. Vesi lastakse läbi sõela ja selle sisse tambitakse maarjajääd. Kui vesi jahtunud on, pannakse märjad, hästi väänatud lõngad $\frac{1}{2}$ tunniks sinna keema. Kui lõnga pruunimaks tahetakse, siis võetakse lõngad vee seest ja segatakse vähe vasevitrioli vette ja lõngad pannakse uuesti $\frac{1}{2}$ tunniks keema.

Värvimiseks on kõige paremad need käbid, mis mitte vanad ei ole, kuid mis siiski talvel lume all on olnud. Katki murdes peab käbi seest niiske, pruunikas-punast värvi olema.

Hele schokoladipruun. 25 grammi maarjajääd, $2\frac{1}{2}$ kilo toomingakoort, 1 kilo lõnga. Toomingakoorti keedetakse 3—4 tundi. Enne maarjajääd vee sees keedetud lõngad pannakse siis $\frac{1}{2}$ tunniks keema. Kui lõngad on nii värvitud, pannakse nad loputatult libedasse ligunema, hele pruun värv muutub siis schokoladi-pruuniks.

Kuidas pesta siidi- ja villaseid rätikuid

Siidi- ja villaseid asju pestakse ainult pehmes vihmavees seebihelvetega. Seebihelvetest või -libledest tehakse seebivaht, mille sees leotatakse rätik ilma hõõrumata, kuni see on puhas. Loputatakse puhtas pehmes vees. Siidiasjade loputusvette lisatakse veidi äädikat läike andmiseks ja suhkru kövemaks tõmbamiseks. Siidiasju triigitakse niiskelt, villased võivad jääda triikimata või triikida jaheda rauaga.

Kuivatamisel venitatakse heegeldatud või kootud asjad hästi sirgeks selle kuju järele, mis neil enne pesemist oli ja kinnitatakse nõõpnõeltega puhta lina külge, kuna lina kinnitatakse omakorda naeltega kas põranda ehk laudade külge. Nii väljasirutatult kuivavad heegeldatud ja kootud asjad kõige paremini. Isegi triikimine on siin kõrvalise tähtsusega. Triigitakse pahemalt poolt pehmel alusel.

Narmastatud rätikul kammitakse narmad kammiga või keeratakse rätik kokku ja lüüakse narmad vastu laua serva lahedaks.

Kuidas pesta riidet, mis värv ei võlva annab.

Meie kanname sagedasti nii suvel kui ka talvel niisugust riidet, mille värv pesus pealt ära läheb. Et aga kauem riidet värvi poolest ilusa hoida, tuleb riidet pesta väga kiiresti, see tähendab, seda ei tohi lasta liguneda vees, vaid kohe kiiresti ära pesta, loputada, välja väänata ja puhta, värvimata riide sisse mähitult rullida, märg riide kuivaga vahetada ja rullida nii kaua kuni ta ainult veel niiske on. Siis tuleb kohe triikida. Sel kombel saab riide värvi kaua ilusa hoida, — ta ei lähe ise inetuks ega värvi ka teisi riideid ja pesu ära.

Kõikidele „Naistöölise ja naiskolhoosniku“ tellijatele ning lugejatele

Toimetuse vabandab tellijate ees, et „Naistöölise ja naiskolhoosniku“ detsembrikuu (1934. a.) number lubamatähtsusega hiljaksjäämisega ilmus. See hiljaksjäämine tuli kirjastuse tehniliste vigade pärast.

Käesoleval ajal on abinõud käsile võetud, mis võimaldavad tulevikus meie ajakirja „Naistöölise ja naiskolhoosniku“ korralikku ilmumist.

„Naist. ja naisk.“ toimetuse.

Vastutav toimetaja: S. Allermann.

Tehniline toimetaja: V. Sander.

Väljaanne № 61. Ladumisele antud 2.III.1935. Trükkimiseks alla kirjutatud 6.III.1935. Paber 72×110. Trükipoognaid 1.1. poognas trükit. 85.680. Üldse trükit. 85.680. Lengoriit 4700. Tiraash 1200. Töö № 6930. „Külva“ trükikoda, Leningrad, 31, Dersinski uul. № 49.

„РАБОТНИЦА И КОЛХОЗНИЦА“ № 2 (69)

Ежемесячный журнал на эстонском языке.

№00400

Издательское Товарищество Иностраных Рабочих в СССР, Ленинград, 141, Апраксин пер. № 2.
Välismaatöölise Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, 141, Apraksini põikuul. № 2.

Hind 30 kop.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU